

Gran Teatre del Liceu

ÒPERA AL CINEMA

EN DIRECTE
SIMON BOCCANEGRA

DIMECRES 14 DE GENER A LES 19.45 h

Retransmissió en directe, en alta definició i via satèl·lit de l'òpera *Simon Boccanegra* de Giuseppe Verdi, des del Gran Teatre del Liceu de Barcelona per a les sales Cinesa d'Espanya.

Barcelona

Cinesa Diagonal
Cinesa Diagonal Mar
Cinesa La Maquinista
Cinesa Heron City
Cinesa Parc Vallès (Terrassa)

Biscaia

Cinesa Artea (Leioa)

Madrid

Cinesa Proyecciones
Cinesa Heron City Las Rozas
Cinesa Príncipe Pío

Mallorca

Cinesa Festival Park

Murcia

Cinesa Nueva Condomina

Oviedo

Cinesa Parque Principado

Santander

Cinesa Bahía de Santander

Santiago de Compostela

Cinesa Área Central

Sevilla

Cinesa Plaza de Armas

València

Cinesa Bonaire

Zaragoza

Cinesa Gran Casa

Cinesa Augusta

Preu venda anticipada: 14 €
Preu taquilla (mateix dia): 16 €

902 33 32 31*

www.cinesa.es

Crítics d'art

Art i mercat. Que el sistema de l'art està determinat pels fluxos del mercat, és un fet innegable. Que aquest fet demanda reflexió, també. El funcionament de les fires i de les cases de subhastes, el comportament dels col·leccionistes i dels museus, la relació del crític amb l'artista i d'aquest amb el públic són elements que s'han d'abordar des d'una perspectiva crítica. Henry Meyric Hughes apunta que "el procés creatiu és transformat i determinat per l'economia. El mercat exerceix un paper preponderant en el procés, juntament amb les noves tecnologies, la influència de les quals ha estat assenyalada per René Berger. Cal debatre sobre l'art i sobre els artistes, i també sobre el rerefons cultural, po-

davant del mercat

Mona Lisa toaster, 2007.

L'obra d'art ha patit una profunda transformació i és per això que necessita una revisió exhaustiva. I amb ella, el seu context. I amb tots dos, el paper del crític d'art.

lític i econòmic en què s'inscriuen.”

Art i economia eren els dos conceptes que vertebraven el simposi celebrat a València entre els dies 7 i 9 de novembre passat amb motiu del XLII Congrés Internacional d'AICA. El congrés va aplegar destacats crítics i comissaris d'art d'arreu del món per discutir, justament, la relació existent entre l'art i el mercat i com el pes del segon influeix en el desenvolupament del primer. Afirmar Toni Calde-

rón, president d'AVCA (Associació Valenciana de Crítics d'Art), que “en qualsevol conversa entorn de l'art, s'acaben confrontant, inevitablement, els termes ‘art’ i ‘economia’”. Primer sempre es planteja la qüestió de què és art i després quina és la seua relació amb l'economia.”

Va ser René Berger, president d'AI-CA en la dècada de 1970 i als seus 94 anys encara principal ideòleg, a més de professor honorari, de la

Universitat de Lausana i expert consultor de la Unesco, qui, mitjançant una carta, va delimitar el tema del simposi. Hi deia que “el món de l'art ha estat radicalment transformat i això ha repercutit en la modificació del paper de la crítica. Les consideracions econòmiques superen les estètiques. Hem canviat de paradigma. La relació entre l'artista, la galeria, el museu i els crítics que componen la xarxa de l'art ja no és estable. Impera el mercat, que és qui en surt sempre guanyador.”

Un artista com Koons amb la seua obra *Lobster* (un llamàntol gegant penjat d'una corda) il·lustra la nova visió que impregna l'art: l'èxit ja no deriva de l'apreciació de l'obra, sinó de la provocació, de l'impacte que té sobre el públic i els mitjans de comunicació. Els crítics han de replantejar-se, per tant, la seua funció en aquest escenari. Adverteix Berger que “al segle XXI, totes les institucions creades per la Unesco han de reflexionar sobre el seu paper en el futur. Cal atorgar als símbols emergents una transcendència possible. El desenvolupament de les noves tecnologies, per exemple. Internet és una fantàstica xarxa intel·lectual i mercantil, que pot ser una ferramenta molt útil per a la crítica.”

On queda la moralitat? El mercat, per descomptat, no entén de cap moral que no siga la total absència. O com a molt, en prima la seua, massa sovint impossible de defensar. Però, què passa en el camp de l'art? És viable una estètica sense ètica? Resseguint aquest fil de pensament, proposa Romà de la Calle, catedràtic d'estètica, crític i director del MUVIM (Museu de la Il·lustració i de la Modernitat) de València, invertir els termes de l'equació “nulla esthetica sine etica”, perquè també té lògica i mereix una consideració: “El concepte de moralitat és molt ampli. L'art, com la moralitat, està sotmès a la història. Segons l'època, canvia el gust, el pensament, l'ètica. No és relativisme; la història és el paraigua sota el qual s'aixopluga l'art i el crític ha de ser alhora parabrisa i retrovisor. La versió de l'art com a producte és moral? No sóc jo qui pot dir-ho. El que

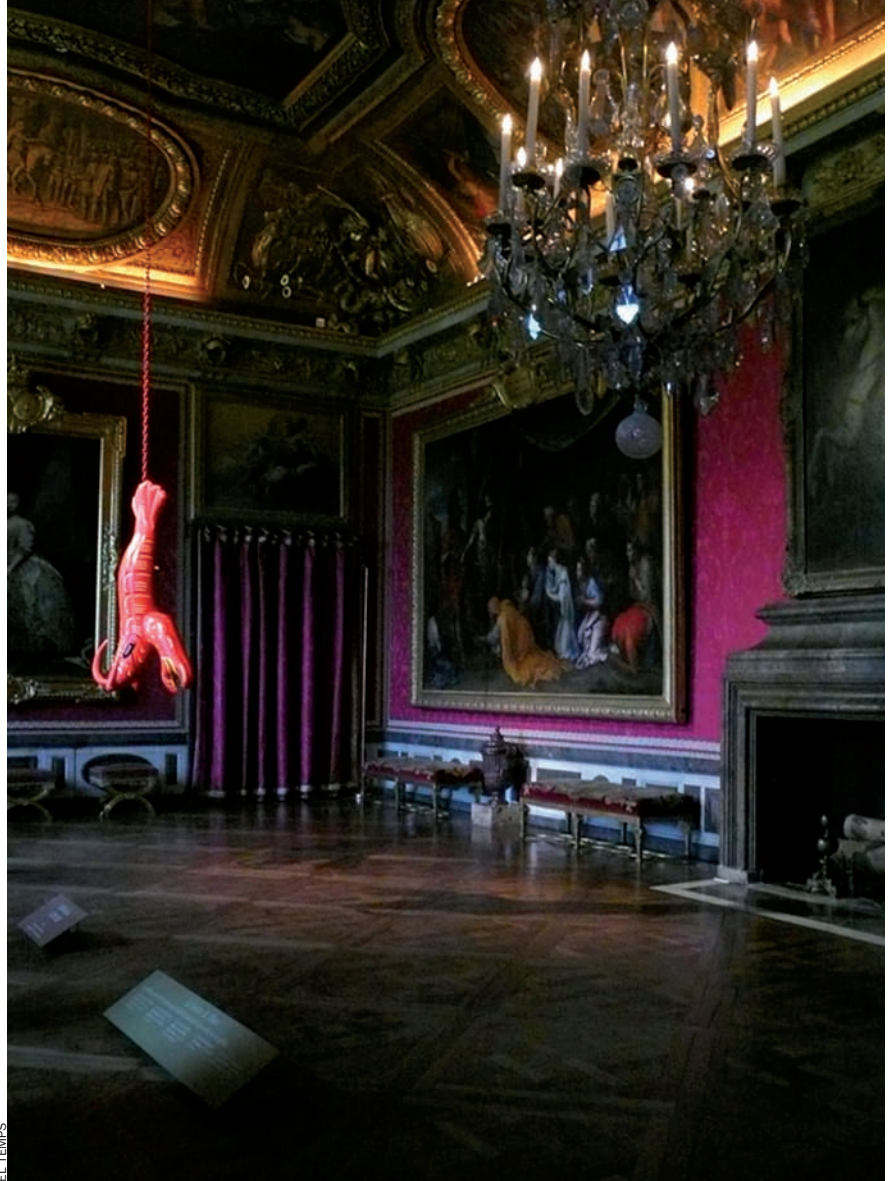
EL TEMPS

em sembla important és la moralitat en el conjunt: en el procés de creació, en el producte final, en l'efecte. L'art és una successió de diapositives que són les diverses poètiques possibles. Per a mi tot el que entra al museu es converteix en art. No sé si d'aquesta forma dinamite el sistema de l'art, però vull creure que col·labore a eixamplar-ne límits.”

Christophe Domino, crític i comisari, president de l'Associació de Crítics d'Art de França, es mostra sorprès i alhora entristit per la passivitat davant la generalització de l'autoritat del capitalisme, que es tradueix en l'absolutisme del mercat i dels diners. El valor artístic queda subordinat al valor econòmic. Domino està d'acord amb Berger en el fet que canvia necessàriament el sentit de la crítica i la seua responsabilitat. “L'art no pot abandonar-se al mercantilisme en nom del pragmatisme. El doble pensament de la ideologia neoliberal, del qual es fan ressò els mitjans de comunicació, afecta, en primer lloc, els artistes: volen que el seu art siga excel·lent, però somien trobar-se amb un col·leccionista que els traga de la misèria. La marginalitat artística viu del somni de la glòria. El model d'artista que imposa el sistema és el de l'individu autònom, flexible, brillant. El mercat és qui en determina el grau de reconeixement.”

L'economia ha esdevingut tan central en el sistema de l'art que, fins i tot, es pot parlar d'un art dels negocis, el que practica, per exemple, Damien Hirst, *enfant terrible* de l'onada de joves artistes del Londres emergent dels noranta, sota l'ègida del gran galerista Charles Saatchi. Domino creu que “ha d'existir una responsabilitat compartida entre crítics i artistes per exercir una crítica lògica i independent, capaç de generar antidòts contra la intoxicació mercantil, perquè el conflicte entre la hipèrbole del mercat i la lògica de l'artista és ben real.”

Ramon Tió Bellido, responsable de compres d'importants museus d'art contemporani i en l'actualitat secretari general d'AICA, coneix profundament el funcionament del mercat i com aquest ha desplaçat “el criteri d'avaluació artística cap a la trivialis-

Lobster, de Jeff Koons, a Versalles.

Aposta per la joventut

Haizea Barcenilla (Lezo, 1981) és una de les poques comissàries que s'ha format com a tal al Goldsmiths College de Londres. Això li ha atorgat credibilitat: “Estar en un curs estructurat fa més senzill que t'escolten. Et brinda la possibilitat d'aprendre mitjançant projectes, ofereix un marc teòric interessant, però no garanteix un treball de qualitat en tots els casos.” No és fàcil ser comissària i jove perquè sempre calen referències. “S'exigeix credibilitat i això va unit a l'experiència i les recomanacions. Una beca de comissariat, com BilbaoArte, pot ajudar-hi, però la crisi les està minvant.”

També practica la crítica d'art en dues publicacions d'Euskadi, *Berria*

i *Mugalari*, convençuda que “sovint el fet de ser comissari i crític permet veure el mateix treball des de dos punts de vista diferents: el d'un expert que coneix el llenguatge especialitzat i el del públic que s'hi acostava sense aquest llenguatge. Això pot resultar enriquidor.” No creu que la joventut siga un obstacle: “Encara que ens equivoquem o siguem ingenus, aportem una visió més pròxima a la realitat, som actius i tenim recursos.” Fins i tot la ingenuïtat pot ser un valor perquè “fa les coses senzilles, llança propostes que, sense ser simplistes, poden ser més viables que les dels experts que de vegades, per complexes, es queden en pura teoria. Els joves tenim por de fallar, però si ja d'antuvi

EL TEMPS

Calavera de diamants.

tothom pensa que ho farem, tampoc perdem res per intentar-ho. En el millor dels casos, podem tenir un èxit inesperat.”

Haizea treballa de manera independent en el col·lectiu Damas o dins del projecte Wiki-historias. “El procés globalitzador és difícil de contraatacar i per això tracte d’allunyar-me de postures que pretenen moure’s completament al marge del sistema, perquè no crec que això siga possible. Tanmateix intente, amb el meu treball, que l’art contemporani es contemple de forma diferent i que hi haja una aproximació entre públic i artistes. La capacitat crítica de l’art és aplicable a tots els nivells de la vida; no podem ser terriblement crítics amb una obra i alhora aliens a les situacions de desigualtat que es donen en la societat.”

lització, l’espectacularització, l’esdeveniment... La transformació és tan profunda, que caldrà esperar una generació per tal que es pugui repensar. La crítica travessa una situació confusa i difusa perquè l’art ja no inventa res de nou i es veu obligada a fabricar una imatge que funcione.”

Explica Tió que “hi ha diversos mercats. El que es veu per la tele o a revistes com *People* no deu gran cosa als crítics, però hi ha tot un mercat paral·lel, l’institucional, on sí que es deixa sentir la seua influència. El mercat és un muntatge bastant fictici, ja que, de tot el que es mou, sols un 10 % respon a transaccions reals. En

aquest nivell, el paper del crític no és ni més ni menys important del que ha estat sempre; és la magnificació de les vendes i dels preus el que ha variat. Perquè tampoc la mercantilització és cap novetat; ho és el fet que siga tan clarament visible. Els diners sempre han manat i l’art sempre ha ‘mamat’...”

El repte de la crítica. És per tot això que potser és un avantatge ser crític i curador alhora? “No sé si és un avantatge”, respon Tió Bellido, “però és un fet i no és tan nou. Ve de la mà del fenomen de l’exposició, que es va ‘inventar’ fa poc més d’un segle. Amb el final de les avantgaur-

L’economia ha esdevingut tan central en el sistema de l’art que, fins i tot, es pot parlar d’un art dels negocis

des i l'arribada del postmodernisme, la tasca crítica ha evolucionat amb la percepció i la realitat de les produccions artístiques. La possibilitat d'apostar per un moviment o un altre s'ha acabat i, amb ella, la possibilitat de parlar sobre l'art a partir de judicis indiscutibles. El discurs crític acompanya l'heterogeneïtat de l'art insistint en la subjectivitat de gustos que determina la selecció d'unes obres que un cop instal·lades produiran, o haurien de produir, un sentit i un sentiment. Això és una exposició i això és el que el crític actual pot aportar com a proposta de debat.”

El crític legítima, dóna sentit i valor a l'art. La producció d'objectes ha estat bàsica en el capitalisme des del principi. Ara, a més, el sistema produeix desigs i creences, ni més ni menys que el que ha fet l'art des que és art. La diferència és que avui això genera un valor econòmic.

Maria Amélia Bulhões, professora a l'Institut d'Art de la Universitat Federal de Rio Grande do Sul (Brasil) i comissària, assegura que “el sistema de l'art precedeix el capitalisme cognitiu o cultural en aquest treball immaterial. És com una gran empresa publicitària on treballem tots per tal que existisca i es valore un producte: l'art. La crítica transforma l'entorn ideològic. No és possible parlar d'independència respecte del mercat; la tasca del crític com a legitimador i atorgador de valor s'hi enclava a dintre.”

Als anys setanta, el paper del comissari guanya protagonisme. Pren el relleu del crític a l'hora de determinar què és art i què no. Segons Bulhões, “els artistes empenyen els límits del sistema, mentre que el curador és responsable del manteniment de l'art com a categoria. Està obligat a descobrir novetats, a dotar de sentit els experiments artístics i a crear una xarxa de relacions necessàries. Potser sone paradoxal, però, com més estrany a la mercantilització de l'art es mostra un comissari, més acceptat és el seu treball i més influeix en el mercat. El crític no pot deixar-se dur pel mercat. Ha d'assumir el seu paper en l'economia de l'art.”

Cristina Simón

Quan Yacouba Konaté va visitar València amb motiu del XLII Congrés d'AICA (Associació Internacional de Crítics d'Art) a la primera del mes de novembre passat, ja s'havia postulat com a candidat a la presidència.

Yacouba Konaté: un altre mercat de l'art és possible

Dia, en la conclusió del seu programa, que “no sóc un home de gran poder. Demane els vostres vots, de manera que estiga millor equipat per combatre la fractura nord-sud que avui amenaça amb dividir associacions internacionals importants. La riquesa d'AICARau en la seua diversitat i podem fer-la servir per aconseguir una forma de globalització menys proteccionista, més oberta i més compatible”.

Un africà en servei. Konaté (Katiola, Costa d'Ivori, 1953), crític d'art, comissari d'exposicions, consultor de desenvolupament cultural i professor de filosofia a la Universitat d'Abidjan-Cocody (Costa d'Ivori), membre del Consell Científic de l'Acadèmia de les Ciències, de la Cultura i de les Arts d'Àfrica i de les Diàspores, comissari general de l'edició del 2006 de la Biennial de Dakar (Senegal), fou finalment elegit nou president d'AICA, un càrrec que ocuparà fins a l'any 2011.

Es defineix com un “africà en servei”, com molts artistes d'aquest gran continent, tan proper i tan llunyà alhora. Konaté és conscient que la crítica d'art tendeix a centrar-se en els continents que, ara per ara, es consideren “convencionals”, és a dir, Amèrica del Nord i Europa. Però, apunta, “estem dins d'una dinàmica molt més oberta, amb l'emergència de noves biennals. Avui existeixen al voltant de dues-centes biennals

al món, de les quals un terç se celebren als països dits emergents”. Fóra important, en la seua opinió, que, a banda de l'esforç per organitzar aquestes biennals, se'n féra un altre per augmentar la presència i impulsar la figura del crític que, en el cas de l'Àfrica, “és dramàtic. Fa quinze anys que vinc a aquest congrés [el Congrés Internacional d'AICA] i, en tot aquest temps, no recorde haver-me trobat cap altre africà.”

Per això no dubta a presentar-se com un africà en servei, una postura que suposa “no perdre mai de vista la relació del producte amb el seu entorn més immediat. Si, per exemple, una obra no interessa ni als lladres, és perquè no serva cap vincle amb el seu context. L'obra ha de parlar a la gent, ha de despertar les ganes de furtar-la. La relació amb l'origen és fonamental”.

Yacouba Konaté afirma estar absolutament compromès amb una causa, l'Àfrica, en el sentit més ampli del terme: “Tracte d'estar al corrent de tot el que passa, de no perdre el contacte amb totes les institucions competents en el món de l'art d'aquest continent, participe dels debats existents, mire de fer coses amb altres persones que comparteixen la mateixa visió que jo... M'he involucrat en molts projectes dins de l'Àfrica i és molt fàcil treballar, per exemple, amb els joves artistes, que sovint acudeixen a la teua crida sense demanar res a canvi, només un llit on dormir i